

Nr 71.

Av herr **Berg, Robert**, om utbetalning av retroaktivt arvode m. m. åt f. d. extra ordinarie kontorsföreståndaren C. H. Svensson.

F. d. e. o. kontorsskrivaren av 1:a klass (kontorsföreståndaren) vid förutvarande ingenjördepartementet, örlogsvarvet i Karlskrona Carl Hjalmar Svensson är född den 25/2 1880, antagen vid ingenjördepartementet till daglönare den 28/1 1897, har tjänstgjort som kontorsföreståndare å ingenjördepartementets redovisningskontor fr. o. m. den 1/2 1920 t. o. m. 28/2 1945, då han avgick med pension. Dessförinnan hade han tjänstgjort som uppbördsman och redogörare vid arbetsgruppen I. L. (ingenjördepartementet), då bl. a. omfattande maskin-, filare-, kopparslagare-, plåtslagare- och bleckslageriverkstäderna samt smedjan och gjuteriet, under tiden 1/7 1914—31/1 1920. Uppbörden vid denna arbetsgrupp, troligen den största vid marinen, omfattade såväl vanligt förråds-material av alla slag som alla verktyg vid hela ingenjördepartementet jämte övriga inventarier och arbetsmaskiner. Denna uppbörd var större och mera omfattande än de uppbörder, som i allmänhet numera bruka anförtros åt förrådsförvaltare vid marinen med löjtnants tjänsteställning. Den ovannämnda tiden som uppbördsman inföll, som framgår av förenämnda data, till största delen samtidigt med förra världskriget, vilket gjorde arbetet ytterligt ansträngande, vartill kom, att det s. k. Tenowska bokföringssystemet av år 1917 började att tillämpas vid marinen fr. o. m. den 1/1 1918 — en ytterligare utökning av den förut stora arbetsbördan under rätt lång tid både före och efter nämnda systems ikraftträdande. Uppbördsmännen svarade dessutom för primärbokföringen å arbetsgrupperna beträffande varvsarbetarnas avlöning samt material, utom förenämnda inventarier, maskiner och verktyg.

Då emellertid befattningen som kontorsföreståndare för redovisningskontoret vid ingenjördepartementet blev ledig, sökte och erhöll Svensson denna befattning fr. o. m. den 1/2 1920 bland många sökande, däribland flera från privata företag. Detta ansågs som en befordran, enär innehavaren av befattningen skulle inför departementschefen svara för värdeuträkning och avlöningsbokföring för departementets då till omkring ett 1 000-tal uppgående arbetare (under krigsåren ca 1 500 å 1 600) samt bokföringen och redovisningen av anvisade medel å respektive anslagstitlar (under krigsåren med en omslutning av ca 2 000 000 kronor per månad), förutom förekommande personaluppgifter, anställningar och avskedanden, pensionsärenden m. m. för arbetarstammen i fråga.

På grund härav var denna kontorsföreståndarbefattning inplacerad i 5:e lönegraden av marinförvaltningens provisoriska löneplan av år 1919. Denna lönegrad var då den högsta inom löneplanen i fråga och berättigade till s. k. oreglerat dyrtidstillägg med år 1914 som basår. I densamma voro vid Karlskrona örlogsvarv endast inplacerade kontorsföreståndaren vid ingenjördepartementets chefskontor (kontrollanten) och kontorsföreståndaren för ingenjördepartementets redovisningskontor; övriga kontorsföreståndare voro inplacerade i 4:e lönegraden.

Då Kungl. Maj:t genom avlöningsreglemente SFS nr 215/1928 stadfäste ny löneplan för icke ordinarie befattningshavare (tjänstemän) vid försvarsväsendet, blev Svensson inplacerad i 15 lönegraden som e. o. kontorsskrivare av 1:a klass (kontorsföreståndare), som då var högsta placering för kontorspersonal, inklusive kontorsföreståndare. Detta motsvarade dock ej värdet av Svenssons föregående inplacering i marinförvaltningens provisoriska löneplan, dels av år 1919 och dels av år 1920, där Svensson var inplacerad som kontorsföreståndare, ej kontorsskrivare.

Hela denna löneplans (SFS 215/1928) nedsättning av tjänstemännens lönegradsplacering var orsakad av 1925 års försvarsorganisation. Framställning från personalen gjordes även omedelbart samt sedan vid upprepade tillfällen men kunde givetvis ej föranleda någon åtgärd, så länge den nyblivna försvarsinskränknigen kunde anses verka.

Enligt SFS nr 215/1928 § 23 skulle dock arvoden tilldelas vissa e. o. tjänstemän, bland dem e. o. ritkontorsföreståndare och e. o. kontorsföreståndare vid ingenjördepartementet i Karlskrona, med kronor 3 000: — per år för de förra och kronor 1 050: — för de senare. Emellertid erhöll endast kontorsföreståndaren för expeditionen och affärskontoret (kontrollanten) förenämnda arvode men icke kontorsföreståndaren för redovisnings- och avlöningskontoren, ehuru detta var och är det största kontoret med avseende på kontorspersonal och oaktat båda nämnda kontorsföreståndare fr. o. m. 1/7 1928 anställdes som e. o. kontorsskrivare av 1:a klass (kontorsföreståndare).

Det bör i detta sammanhang uppmärksammas, att i förenämnda § 23 SFS 215/28 singularisformen ritkontorsföreståndaren eller kontorsföreståndaren vid ingenjördepartementet i Karlskrona icke förekommer, utan pluralisformen ritkontorsföreståndare och kontorsföreståndare vid ingenjördepartementet i Karlskrona. Att förenämnda § tolkats på sistnämnda sätt, framgår av det förhållandet, att vid SFS:s nr 215/28 ikraftträdande det endast fanns en ritkontorsföreståndare för ingenjördepartementet i Karlskrona, men att då ytterligare en ritkontorsföreståndare antogs år 1931, även denne fr. o. m. den 1/7 1933 erhöll det i författningen för ritkontorsföreståndare angivna arvodet kronor 3 000: — per år, vilket han innehade intill den 1/7 1936, då han i likhet med de övriga, som hade arvoden, erhöll motsvarande lönegradsplacering. Bifogade intyg utvisa, att Svensson under hela den tid anhållan avser självständigt skött hela

redovisningskontoret med dess avlöningsuträkning för förenämnda arbetarstyrka, dess bokföring med uträkning och kontoföring av ca 40 000 st. tid-sedlar och 30 000 st. materialsedlar per månad å ca 2 000 st. konti, med skötandet i avseende å redovisning av alla dessa konti, vartill sist men icke minst kommit personalärenden för arbetare m. m. Som ytterligare bevis för att kontorsföreståndaren å ingenjördepartementets redovisningskontor ensam varit ansvarig för kontoret kan åberopas det faktum, att då han år 1920 erhöll befattningen i fråga, hade densamma blivit ledig därigenom, att Svenssons företrädare förflyttades till annan mindre kvalificerad befattning på grund av att han blev ensam ansvarig för ett bokföringsfel, genom vilket för departementet tillgängliga medel beräknats ett par hundra tusen kronor för lågt och chefen för ingenjördepartementet därför flera månader fått minska arbetstiden för arbetarna onödigtvis.

Fr. o. m. 1/7 1936 gjordes en partiell revision av löneplanen SFS 215/1928, varigenom bl. a. förenämnda arvoden bortföll och vederbörande tjänstemän erhöles högre lönegradsplacering som motsvarade de bortfallna arvoden.

Därigenom att Svensson, oaktat bestämmelserna i avlöningsreglementet, SFS nr 215/1928 § 23, icke erhållit ifrågavarande arvode, som han varit berättigad till på grund av både sitt anställningsbevis och sin faktiska funktion i tjänsten, har han lidit så avsevärd pekuniär förlust, att det måste anses oskäligt att en enskild tjänsteman på grund av en alltför formell tolkning av ett avlöningsreglemente skall bära densamma. Svenssons förlust på grund av ovan anförda förhållande uppgår under tiden 1/7 1928 intill 30/6 1936 till kronor 8 400: —.

Härtill kommer emellertid den förlust som Svensson lidit därigenom, att om han den 30/6 1936 haft ifrågavarande arvode hade hans lönegradsplacering med all sannolikhet skett lägst i 17 lönegraden, där chefen för Karlskrona örlogsvarv redan år 1939 föreslagit att han skulle inplaceras.

Utom den direkta förlusten i avlöning har dock denna sak en för ifrågavarande tjänsteman, som uppnådde stadgad pensionsålder, 65 år, den 25/2 1945, en än allvarligare konsekvens, i det att pensionsunderlaget för e. o. kontorskrivare av 1:a kl., 15 lönegraden, är kronor 3 528:— per år och för kontorsföreståndare, 17 lönegraden, kronor 3 996:— per år, alltså en skillnad av kronor 468:— per år, eller inklusive dyrtids- och kristillägg kronor 613:— per år.

För att tillrättalägga missförhållandet med kontorsföreståndarens vid ingenjördepartementets redovisningskontor lönegradsplacering har chefen för Karlskrona örlogsvarv i sitt förslag till arbetsplan till marinförvaltningen fr. o. m. budgetåret 1939/40 och sedan varje budgetår gjort framställning bl. a. om att den befattning Svensson bestritt måtte inplaceras i 17 lönegraden i gällande avlöningsreglemente SFS nr 276/1939. Framställningarna i fråga föranledde dock icke någon marinförvaltningens framställning till Kungl. Maj:t.

Svensson har själv i en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse av den 24 mars 1943 i underdånighet hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, med hänsyn till hans långa tjänstetid och snart inträffande pensionsålder, bringa frågan om hans inplacering i lönereglementet SFS 276/1939 till avgörande i enlighet med vad chefen för Karlskrona örlogsvarv i sitt statförslag flera gånger föreslagit.

Kungl. marinförvaltningen har även över framställningen avgivit yttrande den 20 april 1943, vilket i avskrift bifogas, varav framgår, att marinförvaltningen i sak anser framställningen befogad men att med hänsyn till örlogsvarvens förestående omorganisation och rådande lönestopp marinförvaltningen icke kunde f. n. tillstyrka en ändring i löneställningen. — På grund härav fann Kungl. Maj:t, att framställningen icke kunde föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

År 1944 väckte riksdagsman R. Berg inom första kammaren motion (I:39) dels beträffande retroaktiv utbetalning av arvode till Svensson för tiden 1 juli 1928—30 juni 1936, dels om viss högre lönegradsplacering för tiden efter 1/7 1939. Riksdagens statsutskott hade i utlåtande nr 155 av den 30/5 1944 behandlat motionen i fråga och föreslagit, att densamma av riksdagen icke måtte bifallas, när Svenssons kontorsföreståndarbefattning »torde» varit underställd kontrollanten vid departementet, och även å den av motionären föreslagna inplaceringen i 17 lönegraden yrkades avslag på grund av den motivering, marinförvaltningen lämnat i sitt remissyttrande av den 20 april 1943. Det sistnämnda motiverades med örlogsvarvens förestående omorganisation och — allmänt lönestopp.

Svensson har sedermera i en till Kungl. Maj:t ställd underdånig skrivelse av den 30 maj 1945 anhållit, att ifrågavarande arvode, kronor 1 050: — per år, måtte utbetalas fr. o. m. den 1 juli 1928 t. o. m. den 30 juni 1936, samt att fr. o. m. den 1 juli 1939 med retroaktiv verkan bliva inplacerad i 17:e lönegraden enligt SFS nr 276/1939 intill avgången ur tjänst den 1 mars 1945. Över denna framställning har verkstadsdirektören för marinverkstäderna med instämmande av chefen för Karlskrona örlogsvarv yttrat sig i skrivelse av den 7 augusti 1945, varöver Svensson beretts tillfälle att inkomma med erinringar, vilka bifogas, vilket yttrande avstyrker framställningen i fråga, varför även marinförvaltningen och civilförvaltningen avstyrkt framställningen.

Då dessa avstyrkanden endast synas vara av formella skäl utan hänsyn till faktiska förhållanden i arbetet, får jag föreslå, att denna fråga ånyo upptages till riksdagens prövning. Det är ju också fullständigt utrett, att befattningen i fråga i praktiken varit fullt självständig med direkt ansvar inför departementschefen, ett ansvar som också avkrävts, som förut är visat, då en kontorsföreståndare flyttats till lägre befattning på grund av ett bokföringsfel år 1919.

Det synes, oavsett frågan om lönegradsuppflyttning för Svensson, att han, i enlighet med stadgandet i SFS nr 215/1928 § 23, fr. o. m. den 1 juli 1928 intill den 1 juli 1936 har en tydlig och klar fordran på kronan av kronor

1 050:— per år, enär han, enligt såväl antagningsbevis som utdrag ur rulla, varit kontorsföreståndare vid ingenjördepartementet i Karlskrona.

Bilagor omfattande avskrifter av antagningsbevis, utdrag ur rulla och arbetsbetyg bifogas.

På grund av vad som sålunda anförts får jag föreslå,

att riksdagen ville besluta att till f. d. e. o. kontorsföreståndaren vid ingenjördepartementets redovisningskontor Carl Hjalmar Svensson låta utbetala det arvode av kronor 1 050:— per år fr. o. m. den 1 juli 1928 intill den 1 juli 1936 som anges i SFS nr 215/1928 § 23 samt att Svensson därefter, i enlighet med förslag av chefen för Karlskrona örlogsvarv, måtte erhålla retroaktiv lönegradsuppflyttning till 17 lönegraden intill den 1 mars 1945, då Svensson avgick med pension.

Stockholm i januari 1946.

Rob. Berg.

I motionen åberopade intyg ha överlämnats till vederbörande utskott.
